

Egenkontroll – exempel från DYNs medlemmar

Djurbranschens yrkesnämnd, DYN, består av medlemmar från företag och organisationer inom djurbranschen, såsom djurparker, djursjukvård, försäkringsbolag, utbildningsorganisationer, djurskydd, djurhem, zoofackhandel, avel och uppfödare. Djurbranschen regleras av ett flertal lagar, föreskrifter och förordningar och står under flera myndigheters kontroll. Många av DYNs medlemmar har också en omfattande och väl fungerande egenkontroll av sina respektive verksamheter.

Detta är ett levande dokument som regelbundet uppdateras och exemplen nedan är sammanfattningar från medlemmarna själva. Den som önskar mer detaljerad information hänvisas till respektive medlems hemsida.

Dokumentet innehåller information om egenkontrollen inom medlemsorganisationerna:

- Riksförbundet Sveriges 4H
- Svenska Djurparksföreningen
- Svenska Kennelklubben
- Zoobranschens Riksförbund - Zoorf

Samverkan:

- Nordiska konsortiet för utbildning och träning i försöksdjursvetenskap

Riksförbundet Sveriges 4H

Samtliga 4H-gårdar ska i början av varje år genomföra en kvalitetskontroll. Rapportering sker via ett protokoll som skickas in till läns- och riksförbund senast den 1 april varje år. Protokollet innehåller elva krav, gårdens huvudman rapporterar om kraven uppfylls eller inte och motiverar ett ja med exempel på hur kraven uppfylls och ett nej med att rapportera vilka åtgärder man vidtar för att uppfylla kraven samt när arbetet ska vara klart. Protokollet ska undertecknas av fyra kontrollanter med olika befattning inom organisationen.

Organisationen har också dokument för vilka krav 4H-gårdar ska uppfylla, "4H-gårdsverksamhetens syfte och riktlinjer" samt ett kvalitetssäkringsdokument i tre steg.

Det finns ingen direkt information om organisationens egenkontroll på hemsidan, man hittar protokollet, ansökningsformulär mm i dokumentbanken men i övrigt finns inget skrivet om kvalitetskontroll.

Svenska Djurparksföreningen, SDF

SDF är verksam inom bevarande, forskning och utbildning och företräder djurparkerna i övergripande frågor gentemot myndigheter och organisationer. SDF har för närvarande 21 medlemsparker. Kraven på medlemsparker är att man har alla nödvändiga tillstånd

för sin verksamhet och uppfyller kraven i stadgarna samt de etiska reglerna. Kraven framgår av den 14-sidiga medlemsansökan som parken ska fylla i. Medlemsparkerna ska årligen redovisa sin verksamhet till föreningens styrelse, redovisningen ska innehålla:

- undervisning och bevarandearbete
- årsberättelse och bokslut
- annan kompletterande information på begäran

Ungefär vart femte år görs en fysisk revision av verksamheten. Den utförs av två tre personer utsedda av styrelsen och uppskattas av alla inblandade då man har möjlighet att föra dialog om nuläge och eventuella förbättringsåtgärder. Besiktninggruppen följer ett omfattande protokoll/frågeformulär samt skriver en revisionsrapport som även ska innehålla eventuella åtgärdsprogram enligt krav eller rekommendationer. SDFs styrelse fattar beslut om rapporterna är tillfredsställande.

Medlem som inte uppfyller kraven i stadgarna och/eller de etiska reglerna eller motverkar föreningens syfte kan uteslutas. Det sker vid årsmötet, eller extra stämma, efter beredning av styrelsen.

Svenska Kennelklubben, SKK

SKK har sedan många år ett flertal verktyg, regelverk och funktionärer som innebär väl fungerande egenkontroll. Det är omfattande genetiska hälsoprogram, kennelkonsulentverksamhet och arrangörsansvar i samband med tävlingsverksamhet.

SKK har krav på medlemskap för att uppfödare ska få registrera sina valpar i SKK. Genom medlemskapet förbinder man sig att följa etiska riktlinjer, stadgar och regelverk. För att kontrollera att så sker har SKK drygt 100 utbildade kennelkonsulter som genomför cirka 2 500 besök hos hunduppfödare per år. Syftet är att hjälpa uppfödare att göra rätt men även att kontrollera att så sker. Gäller både hur kenneln är byggt och fungerar, Djurskyddslagens krav, samt de regler som gäller försäljning av hundar, Konsumentköplagens krav. Många länsstyrelser (och tidigare kommuner) anlitar SKKs kennelkonsulter som "experter" i hundärenden av med allvarlig karaktär.

För en sundare avel har organisationens samtliga klubbar upprättat dokument "Rasspecifika avelsstrategier" och skriver om avel på hemsidan:
"Europakonventionen om skydd för sällskapsdjur utgör ett av fundamenten för SKK-organisationen. I arbetet med hundavel intar därför konventionens intentioner en central position. Det medför bland annat att arbetet med att motverka trender som innebär exteriöra eller mentala överdrifter hos hundar är prioriterat.

Avel och uppfödning ska också ske i överensstämmelse med djurskyddslagstiftningen och SKKs grundregler."

Grundreglerna fastställer inledningsvis att det åligger varje medlem att behandla och vårda hundar och andra djur väl. Där finns också bestämmelser för hur avel och uppfödning ska bedrivas i Sverige. För ett flertal raser finns genetiska hälsoprogram som uppfödare inom SKK förbinder sig att följa. Programmen är framtagna av den klubb

som har rasansvaret i samråd med veterinär och SKK centralt. För många raser måste avelshundarna kunna uppvisa aktuella veterinärintyg eller motsvarande att hundarna uppfyller de för rasen specifika hälsokrav som ställs.

Regelmässiga domarkonferenser anordnas av SKK och dess klubbar för kalibrering av bedömning av hundarna i förhållande till olika gällande regelverk.

När det gäller olika tävlingsverksamheter finns tydliga angivet arrangörernas ansvar för att följa regelverken så att endast friska hundar kan delta, att doping inte förekommer och t ex att hundar inte förvaras på ett olämpligt sätt; funktionärer har rapporteringsskyldighet. Domare och funktionärer är också skyldiga att rapportera om hund uppvisar ett oacceptabelt beteende under tävlingar, prov och andra aktiviteter. För ett flertal arrangemang krävs att veterinär finns på plats. För samtliga ca 7 500 arrangemang som anordnas inom SKK-organisationen finns en eller flera utsedda personer som ska säkerställa att regelverket efterlevs och de krav som djurskydds- och smittskyddslagstiftning ställer.

SKK har även en disciplinnämnd som hanterar anmälningar om brott mot regelverken. Disciplinnämnden är direkt underställd Kennelfullmäktige (SKKs högsta beslutande instans) och därför helt fristående från den övriga organisationen.

Zoobranschens Riksförbund – ZOORF

Utbildningar

Zoobranschens Riksförbund utbildar i samarbete med Lärande Partner sina medlemmar i enlighet med Jordbruksverkets krav.

Utöver att det krävs tillstånd från Länsstyrelsen för att driva en zoobutik så ställs också kravet på att man har utbildning relevant för de djurslag man säljer. De djurslagsinriktade utbildningarna är; burfåglar, tama illrar, kaniner och gnagare, reptiler och fiskar och groddjur

Utbildningarna ska vara godkända av Jordbruksverket.

Kravet på utbildning har införts för att garantera en lägstanivå av djurskyddskompetens i en zoobutik eller liknande. Utbildningarna är dels till för att förutsättningar ska finnas att djuren tas hand om på ett bra sätt, dels till att rätt information lämnas ut till kunderna. Kunderna som köper djur i zoobutiken förutsätter att personalen har kunskap och kan svara på frågor kring skötsel, utfodring, burar till djuren m.m. Jordbruksverkets tolkning av föreskriftens krav på utbildning är att det gäller den som ansvarar för den dagliga skötseln, hanteringen och försäljningen av djuren. Det är givetvis bra ifall övriga som arbetar i butiken går utbildningarna också, men det är inget krav.

Om två personer tillsammans delar på ansvaret av den dagliga skötseln, hanteringen och försäljningen av djuren så kan man acceptera att de även delar upp de olika djurslagsspecifika kurserna mellan sig. Båda två måste i så fall ändå ha gått grundutbildningen. Om den person som ansvarar för djuren inte kan sköta den dagliga

verksamheten på grund av en längre planerad frånvaro, till exempel föräldraledighet, ska denna ersättas av utbildad personal.

Tillfällig frånvaro vid till exempel sjukdom eller semester behöver i normalfallet inte ersättas av annan utbildad personal. Dock måste ansvaret för djuren alltid lämnas över till kunnig personal.

Etiska riktlinjer

Utöver att Zoorf arrangerar dessa kurser och utbildar zooaffärsägare och anställda så har Zoorf också tagit fram etiska riktlinjer som medlemmarna förbinder sig att följa.

Zoorf anser att sällskaps- och hobbydjurshållning är ett viktigt och pedagogiskt inslag i samhället med stor betydelse för flera miljoner svenskar – barn, ungdomar och vuxna. Det är också en viktig del av näringslivet i samhället. Kontakt med djur har terapeutiska effekter, bidrar till mental och fysisk hälsa och stärker sociala färdigheter.

Genom närkontakten med levande djur skapas en unik förståelse för biologi och natur som inte kan uppnås genom ensidig läsning eller via film. Intresset för naturskydd och empati för djur är klart större hos djurägare än hos andra samhällsmedborgare. Djurhållning innebär också ansvar, både juridiskt och moraliskt.

Genom sitt medlemskap i Zoobranschens riksförbund förpliktigar sig varje enskild medlem till att stötta och följa dessa etiska huvudregler:

Zoorf arbetar för att framhäva glädjen och fördelarna med sällskapsdjur i samhället.

Zoorf arbetar för ansvarstagande djurhållning i zoobranschen och hobbydjurhållning.

Zoorf arbetar för att förbättra branschstandarden för djurhållning.

Zoorf arbetar för att sprida kunskap om lagar, regler och god praxis för djurhållning och handel med djur.

Zoorfs medlemmar står för professionell djurhållning och hantering av djur, samt tar hänsyn till de fem djurvälståndsmässiga friheterna:

Frihet från hunger, törst och felaktig utfodring – genom att djuren har fri tillgång till vatten och till en kost som upprätthåller god hälsa och trivsel.

Frihet från fysiskt obehag – genom att djuren hålls i en för dem anpassad miljö.

Frihet från smärta, sjukdom och skada – genom förebyggande arbete, snabb diagnosticering och behandling.

Frihet att utöva ett normalt beteende – genom att djuren får tillräcklig plats i tillägnade burar/inhägnader och samvaro med djur av samma art där det är relevant.

Frihet från rädsla och stress – genom att djuren hålls och behandlas på ett sådant sätt att de undgår ihållande rädsla och stress.

Zoorfs medlemmar efterlever alla lagar och regler rörande handel med och hållning av djur, liksom Zoorfs egna föreningsstandarder.

Zoorfs medlemmar ombesörjer att alla anställda är tillräckligt upplärda och tränade att utföra och klara av de arbetsuppgifter och ansvarsområden som de har i arbetet, samt att de har en förståelse för företagets produkter, tjänster och rutiner.

Zoorfs medlemmar gör sitt bästa för att vidareförmedla nödvändiga kunskaper om djurhållning och förståelse för djurens välfärd, till sina kunder vid varje försäljning av djur, foder och andra tillbehör.

Zoorfs medlemmar gör sitt bästa för att säkra att djurhållningen hos dem och deras kunder inte har negativa konsekvenser för natur och miljö såsom t.ex. rymningar eller olagliga utsläpp.

Zoorfs medlemmar avstår från handlingar och metoder som kan misskreditera Zoorf eller zoobranschen som helhet.

Samverkan:

Nordiska konsortiet för utbildning och träning i försöksdjursvetenskap, NCLASET, (samverkan med DYN)

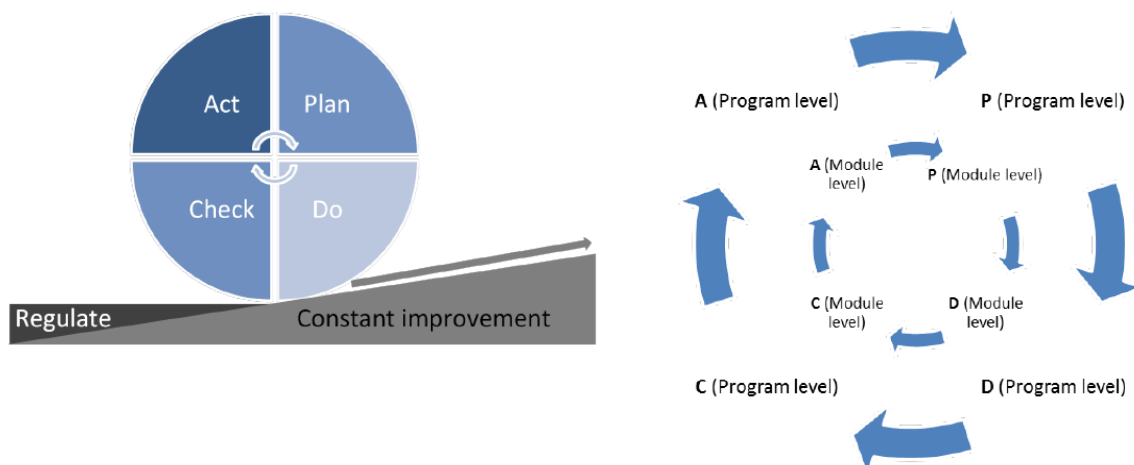
Det Nordiska konsortiet för utbildning och träning inom branschen forskningsdjur (NCLASET; Nordic Consortium for Laboratory Animal Science Education and Training) har fortlöpande arbetat med kvalitetsutveckling av dess utbildningsmoduler och flertalet satsningar har gjorts för att utforma ett sammanhållet kvalitetssystem.

Målet med konsortiets initiativ är att säkerställa en jämn och ambitiös kvalitetsnivå för utbildning inom branschen för forskningsdjur.

Säkerställande kvalitetssystem

NCLASET's sammanhållande kvalitetssystem baseras på en övergripande syn kring konsortiets parter som bidragande till helheten och där våra kärnaktiviteter är beroende av varandra. Kvalitetssystemet är främst ett instrument för att säkra och utveckla kvaliteten i NCLASET's utbildningsuppdrag.

Varje organisatorisk nivå i NCLASET – lokal utbildning och “träningsmodulnivå” samt central “konsortiumprogramnivå” följer sin egen PDCA cykel (se Figur 1).

Figur 1 (eng). Demings PDCA cykel för utvärdering och utveckling. Cyklisk utvärderingsprocess på lokal modulnivå och på central programnivå.

Alla aspekter av kvalitet i träningsmoduler som erbjuds behandlas *sammanhängande* som en del av kvalitetssäkring. NCLASET's säkerställande ramverk utgör en referens för potentiella inspektioner.

Där det är möjligt ska överenskommelser gällande tillämpningen av kvalitetssäkring *systematiskt* och tydligt beskrivas i styrdokument (tex. planeringa av kvalitetsramverk, kvalitetsbeskrivningar, utvärderingsbeskrivningar).

Processer är *transparenta* på alla nivåer där Demings PDCA cykel tillämpas (Figur 1). Detta förhindrar att efterkonstruktioner uppstår där mål och kriterier varierar, vilket skapar problem vid utvärderingar kring huruvida lärandemål har uppnåtts.

Kvalitetsindikatorer

Kvalitetsindikatorer kan användas för olika ändamål; NCLASETs kvalitetsplan syftar till följande perspektiv:

- Hög relevans för de som önskar förbättra sina utbildningsaktiviteter, såsom kursansvariga.
- Ge stöd till ledarkollektiv på alla nivåer för att kunna följa branschens kvalitet.
- Ett transparent system för översyn och jämförande kvalitetsindikatorer skapar motiv och drivkraft för kvalitetsutveckling.

Exempel på kvalitetsindikatorer kan vara värderingsfrågor, svarsfrekvens på modulvärderingar samt kursgenomströmning.

Aktivitetsplan

Kvalitetsplanen ska innehålla tydliga och distinkta områden för förbättring, förväntade resultat, aktiviteter och ansvar för kvalitetsutveckling, allt samlat under rubriken Aktivitetsplan.

Aktivitetsplanen ska vara baserad på årsvis samlade utvärderingar och kvalitetsindikatorer liksom föregående års kvalitetsplan, samt förordningar, regelverk och riktlinjer relevanta för utbildningsaktiviteterna.

- Beskriv vilka förbättringsområden som identifierats
- Beskriv vilka resultat som förväntas (mål för kvalitetsförbättring)
- Beskriv vilka aktiviteter som planeras för att uppnå förväntade resultat, liksom specificera vem som är ansvarig för att verkställa aktiviteterna och uppnå målen enligt fastställd tidslinje och uppföljningsplan för desamma.

Några reflektioner

Ur samhällets perspektiv kan det vara relevant att tydligt redogöra för hur man kontrollerar att föreningens/organisationens medlemmar följer stadgar och andra regelverk. Vilka krav ställs på medlemmarna? Finns det någon form av kvalitetssäkring? Vilka "garantier" kan föreningen/organisationen ge för att medlemmarna lever upp till de fastställda kraven? Detta känns även viktigt att inför myndigheter, beslutsfattare och politiker tydligt redogöra för hur egenkontrollen fungerar.

Reviderad 2022-03-08 /Lena Heimlén